

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 16

V Trstu, dne 1. junija 1922.

Leto III.

CILJI IN METODA SAMOIZOBRAŽEVALNE AKCIJE.

(Izvajanja tov. Hreščaka v Gorici 30. IV.)

V jeseni preteklega leta so se pozvali tovariši, naj se prigrasijo, ali so pripravljeni udeležiti se sestankov v svrhu skupnega izobraževanja učiteljstva v vprašanih, ki nam jih oficielna izobrazba niti iz dalje ni pokazala. Poziv je bil brez uspeha prigrasilo se je tako malo učiteljev, da nismo mogli misliti na delo, ki bi obsegalo hkrati vse ozemlje društev, včlanjenih v Zvezi. Zato smo pričeli akcijo tam, kjer smo bili najbolj kompaktni, v tržaškem in sežanskem učiteljskem društvu, katerih člani se redno sestajajo na Opčinah.

Misel, da bi vsako društvo zase pretresalo socialno vprašanje, ni večna. Zanimanje je le pri manjšini, $\frac{1}{3}$ članstva se ne interesira. Vzroki so različni. Od starejših tovarišev ni pričakovati, da bi se ukvarjali s stvarmi, ki jih je ustvaril nov čas, še manj je pričakovati od njih preobrazbe. Naravno je, da se zanimajo za nove probleme vse bolj mlajši ljudje, otroci svojega časa. S tem seveda ni rečeno, da bi ne bilo med starejšimi učitelji mož, ki bi ne imeli razumevanja za novo dobo in nove misli. Pozdravljamo take može, ki so mladi vzlic svojim letom in požvižgamo se na take mlade starce, ki so prepričani, da njim vsega tega ni treba, kar se pri samoizobraževalnih sestankih razpravlja.

Tudi imajo učiteljska društva dovolj gradiva z razmotrivanjem našega pravnega in gmotnega položaja in dovolj važno nalogo, da vzgoje članstvo v potrebni solidarnosti. Izobraževalna akcija tega ne išče, njen cilj je poiskati med učiteljstvom kulturnih delavcev, ki naj so kvas v javnem življenju.

Začela se je torej akcija med tovariši tržaškega in sežanskega učit. društva. Drugi okraj so ob strani, dasi je nedvomno tudi v njih ljudi, ki objemajo stvar z vsem srcem. Materialne ovire so branile, da se doslej nismo mogli tako razmahniti, kakor bi bilo potrebno. Danes smo na jasnem, da so potrebni trije centri: Trst, Gorica in eden v Istri.

Ker je danes učiteljstvo od raznih strani v Gorici, je treba, da se izjavi, kako bi delo nadaljevali, da se premagajo teritorialne težkoče.

Kako se mora akcija razvijati, o tem ni nikakih dvomov. Potreba svetovnega nazora je jasna, saj smo učitelji duševno razkropljeni in brez vezi, zato je tudi presojanje življenjskih pojavov med nami najrazličnejše. Ugovarjalo se bo, da se svetovni nazor ne da dekretirati ex cathedra. Res. Vendar je mogoče opredeliti naše stališče z ozirom na stan, na javno življenje, stranke, modroslovje, znanost itd. Učiteljstvo, žal, zavzema svoje stališče nasproti enemu in drugemu skoroda vsak teden drugače. To dejstvo je žalostno. Mi nismo delali zgodovine, vlekla nas je za seboj in metala z brega na breg. Krvavo potrebna nam je trdna zavest, kaj hočemo in kaj moramo spričo vseh dogodkov, spričo neizprosnega toka življenja.

Toda če hočemo v jasno, moramo življenje okrog sebe preučevati, dobiti moramo socialni vpogled. Dobiti moramo odgovore, zakaj se človeštvo bori, kam hoče, zakaj hoče iz vezi in zakaj vzdihava. Spoznati moramo gibalna razvoja, zgodovinske zakone, poglobiti moramo svoje sociološko razumevanje.

To potrebno delo se je pričelo, na dosedanjih sestankih se je razpravljalo o ekonomski uredbi družbe, ker je gospodarska osnova podlaga vsemu življenju. Govorilo se je o različnih zgodovinskih dobah, zakaj da so taka, odkod krize in prevrati, čemu išče človek novega, čemu hlastanje v neznanost. Posebno so se pretresala osnovna načela sedanje družbe, torej nauki francoskih enciklopedistov, ki so ustvarili liberalno filozofijo. Govorilo se je o liberalizmu v verstvu, znanosti in politiki ter v gospodarskem življenju sploh. Skušalo se je ugotoviti dobro in slabo, kar je liberalizem prinesel, saj se je ž njegovim pojavom posebno kritika oživela. Prvi, ki so nastopili kritično, so bili plemenitniki in visoka duhovščina, fevdalci in klerus, stanova, ki sta bila s spremembo družabnega reda najbolj prizadeta in oškodovana. Seveda niso bili le gmotni interesi, ki so kritiko sprožili, marveč tudi splošni, duhovni razlogi proti liberalizmu. Na drugi strani so pa nastopile oškodovane množice izkoriščanih, katerih položaj je postal z liberalizmom slabši kot je bil še pod fevdalizmom, dvignili so se proletarci, brezdomovinci.

O teh stvareh se je torej podrobneje razpravljalo, ker mora učiteljstvo vedeti, kaj je kon-

servatizem, reakcija, kaj je socializem, komunizem in napredek. Danes še ne moremo reči, kaj se bo od novega uveljavilo in kaj bo padlo, toda če poznamo splošno sliko, so stebri svetovnega naziranja položeni, moremo torej presojati in zavzemati svoje stališče, ko danes, žal, v marsičem laviramo. To je tudi vzrok, da nismo zmožni doslej skupno in tako nastopati, kakor bi bilo potrebno. Ni načel, ni jasnih ciljev. Vsak hoče drugo, vsak gre svojo pot; ta

UDAJA UČITELJICE.

Več je ostro osudil »Učiteljski list« celibat učiteljice, što će da ga uzakoni goriška pokrajina za svoje učiteljice. Svakako imadu one naravno i društveno pravo do udaje i materinstva, akoprem imade dosta razloga za i proti celibatu, već prema tomu, s koje se ga stališta promatra. No nisam nakan danas o tomu raspravljati. Istknut ću samo to, da mi učitelje moramo zaštititi udaju učiteljica iz gospodarskih i društvenih razloga. S istih razloga morale bi zaštititi udaju učiteljica i oblasti, što uzdržavaju i plaćaju pučko učiteljstvo. — Kako ulazi udaja učiteljica u ekonomsko pitanje? Jednostavno tako, da se učiteljice udavaju za učitelje i da zajedno učiteljuju na istoj dvorazrednoj školi. Nema valjda u Istri šistemizovane škole, gde ne bi morala biti dvorazrednica, pa evo prigode, da se učitelj sedini u braku s učiteljicom, pa da blagoslovno, složno i sporazumno rade u školi i odgajaju mladež. Ona njihova međusobna ljubav nek predje i u školu; ljubav i mar i požrtvornost njihova do svog vlastitog poroda nek udje u njihovu školu, pa da bude školska mladež dionikom njihove obiteljske sreće. Blago onoj deci, koja uživaju ljubav dobrog učitelja oca i učiteljice majke. Jedinstven njihov kućni odgoj oploditi će školski odgoj. I s ovog čisto uzgojnog razloga važan je brak međ učiteljem i učiteljicom. Al i razlozi gospodarski vojuju za to. Kad bi oblasti i bile protivne tomu sa svojih razloga, ipak bi morale u toliko popustiti u pitanju udaje učiteljica, da im zakon (pa makar samo praksa) dozvoli udaju sa učiteljem. Time bi se učitelju i učiteljici, recimo, podvostručili dohoci, a time bi se njima, kao supruzima, podiglo kućno blagostanje, a time ujedno i raspoloženje za učiteljevanje i savesno vršenje svojih školskih dužnosti. Ovako dobro situirana učiteljeva obitelj važila bi u okolišu i općini, većma bi se ju poštovalo, snažnije bi uplivala uzgojno i društveno na pučanstvo, a što je od važnosti, da ne će biti na sramotu sebi i učiteljskomu staležu pogledom na imućstvo, a konačno lakše i dostojnije će tako potkožen učitelj

študira Špencerja, oni Mantegazzo, ta Kamčatko, oni Ognjeno Zemljo. Starejšim ni zameriti, ker imajo življenje več ali manj za seboj, mlajšim se je pa čuditi, če so jim materialni užitki bližji kot pa stremljenje orientirati se za življenje, ki je resno in ki gre naglo mimo nas. Jasno je, da moramo ven iz takih razmer. Vse učiteljstvo je poklicano, da reši to vprašanje. Rešiti pa ga je mogoče le z energijo in sistematičnim, vztrajnim delom.

telj odgojiti svojo decu i moći ju uzdržavati na nautima. Mislim, da rado gledaju školske oblasti na takovu učiteljevu obitelj, na učitelja i učiteljicu, koji ih ne će napastovati moljakanjem novčanih potpora. Rado gledaju i susedi valjanu situiranu učiteljevu obitelj i s njom se ponose, a nije im na teret i smetnju.

Očevidno je, da učitelj i učiteljica i kao osobe i kao supruzi i kao obitelj mogu intenzivnije, pripravnije i svestranije kulturno delovati med svojim narodom, pošto ih ne treba da gnjavi, poništjuje i ozlovoljuje oskudica i sve što odatle proizlazi.

Tkogod će mi moći opaziti: tá ne treba baš da se učitelj ženi sa učiteljicom radi ekonomskih razloga; nek ženi imućnu devojku iz drugih staleža. — I to je istina, al nije sveisto, ako uočimo, da je učiteljeva supruga valjana i dobro odgojena učiteljica — ako je učiteljica u pravom smislu reći. — Nije li tako, tada brak međ učiteljem i učiteljicom gubi došto od svoje važnosti s razloga moralno-uzgojnih. — Da navedem još par razloga za udaju učitelja s učiteljicom. Imade ipak još i danas takovih učiteljica, akoprem retke su, koje vole učiteljsko zvanje, a ne žele, dapače žale, odreći se učiteljevanja svojom udajom. Ovima, evo, pomoć jedino udajom sa učiteljem. I one učiteljice bi našle takvom udajom rešenje zaštitke, koje ne čute sklonosti do kuhinjstva, (kućanstva). — Spomenut ću još, da bi se udajom učiteljica s učiteljima otpomoglo našoj istarskoj nevolji, što nemamo već hrvatskog učiteljstva. Udajom ne bi se povredjivao broj učiteljica, nego bi i nadalje služile školi i narodu. — Eto s ovih sam razloga za udaju učiteljica s učiteljima. Imao bih svoje razloge protiviti se njihovoj udaji s muškarcima drugog zanimanja (staleža), a osobito sa seljacima.

M—ac.

Opaska uredništva: Objavljujemo ovaj člančić, ako i se ne slažemo u svemu s njime, željom, da se o predmetu izjave kolege i kolegice, osobito ove, a ponajpače udate.

O VZPOREDU NAŠEGA KONCERTA.

Vsakdo je lahko takoj razbral iz programa, da je ta večer, večer slov. moderne vokalne glasbe z Lajovcem na čelu. Škrjanc in Ravnik sta prišla na program, ker sta romantika iz Lajovčeve šole. Krek je tisti, ki je odprl vrata v ta hram, Grbec je prehodnik iz klasične smeri v romantično, Kofoj pa se poslavlja od Lajovca in ustvarja svoj ekspresionističen krog. (Kofoj-Koporc). Izven tega se je Kofojeva »Da sem jaz Jezus« zelo skladala s Kosovelovimi biblijskimi motivi.

Chopin je tisti velikan, ki ga Lajovic neskončno

spoštuje, postavlja ga nad vse druge svetovne skladatelje, češ, da je on edini, ki je vse iz sebe ustvaril. V Lajovčevih skladbah vidimo tudi, da mu je bil Chopin tisti sveti studenec, iz katerega je Lajovic črpal. Primerjajmo Lajovčevo pesem »Mesec v izbi« in pa Chopinovo etudo v E duru. Tudi Brahms mu je bil vzor; — iz Lajovčevih skladb se večkrat sliši občuten Brahmsov vpliv: Lajovčeva »Gozdna samota« in Brahmsova »Savska oda«, Brahmsov H mol scherzo in Lajovčeva Norčeva jesenska pesem. Izven tega je praznoval sedaj ves svet Brahmsovo 25 letnico. Pisec pravi, da je bil ves vzpored, izvzemši Haydna in klavirskih skladb, skrajno modern. Tudi

klavirske skladbe Chopina in Brahmsa so tako skrajno moderne kot Lajovčeve — Brahmsove, celo veliko bolj. Tujina je romantika Chopina in Brahmsa že davno objela — med tem, ko bomo mi romantika Lajovca šele tedaj, ko to tujci povedo.

Edino klasik Haydn je prišel iz preodaltene dobe na program. Naši kvartetisti, ki so tudi morali na plan, se učijo šele mesece — ni čuda, če nimajo še repertoarja na izbero. Kljub temu zaslužim v tem oziru grajo, a bil sem pohvaljen.

Pisca opozarjam, da je Michl v Gorici pred vojno dal prekrasne samo Lajovčeve večere. Michla že davno ni več pri nas, a njegovo delo rodi danes sadove. V Gorici je bila dvorana nabito polna našega ljudstva, na skoro izključno Lajovčevem (vsaj po vokalnem delu vzporeda) večeru.

Meni ni bil glavni cilj, da pokaže Zvezin zbor «da je zmožen najtežavnejše naloge,» temveč, da pokaže našemu ljudstvu lepoto naše najlepše pesmi, — moderne, katere žarišče je Anton Lajovic. In na taksem večeru mi ni bilo treba narodnih pesmi, niti starejši umetnih zborov. Vendar je bil program že pri Lajovčevih pesmih zelo skrbno zamišljen — poln kontrastov: «Kiša» v hrvaškem nar. tonu, «Pastirčki» in «Medved z medom» v slovenskem nar. tonu, Pomladni spev po vsebini romantičen, po obliki klasičen, «Žabe» v konceptiji genijalne, v izvedbi skrajno preproste. Gozdna samota najdaljše Lajovčevo delo — krona njegove romantike — škoda, da ni bilo orkestra, ki bi jo pokazal v pravi luči. Obziri do občinstva posebno efekt, ki ga napravi čista umetnost na muzikalno neizobraženo občinstvo, me ne bo nikdar vezal in vodil.

Nesmiselno je govoriti, da bi dosegel program stopnjevanje samo, če bi imel tudi narodno in starejšo umetno pesem. Slovenska muzika je tako bogata, da imamo danes lahko, ne samo večere posameznih dob, temveč tudi posameznih skladateljev.

Nasvete, ki so slabi ali pa ne povedo nič novega, ne bomo upoštevali. Mi imamo že jasno začetan program z večeri: 1) samo nar. (ljudskih) jugoslovenskih pesmi, 2) naše cerkvene glasbe, 3) starejših (klasičnih) pesmi, 4) pesmi iz prehodne dobe, 5) iz dobe romantike, 6) iz najnoveše dobe ekspresionizma, 7) Kronali bomo naše delo z večerom, ki nam pokaže najglavnejše stebre slov. vokalne muzike od Gallusa do Kogojca. 8) Ljudski koncerti za delavstvo. 9) Koncerti za naše otroke (Lajovčev Ciciban in Adamičeve otroške pesmi). 10) Koncert za dijaštvo.

Zato bo treba veliko časa in truda. Volje nam ne primanjkuje. Bog nam ohrani in pomnoži moč, daj zdravja in vztrajnosti.

V spodbudo mojim dobrim in navdušenim pevcem povem, da sem z uspehom prvega koncerta zelo zadovoljen — prežet sem vere v vašo moč, ki je v tako kratkem času rodila toliko lepega: 100 tovarišev in tovarišic je prepevalo Lajovčeve pesmi, 1000 poslušalcev jih je verno poslušalo, med učiteljstvo in ljudstvo je romalo 300 Lajovčevih partitur, in Lajovčevi zbori se prepevajo že marsikje. (N. pr. v Gorici, Ajdovščini, Postojni, v Šturjah in drugje). Slišali smo tov. koncertne pevke, pianistke, učiteljski kvartet. To je naš uspeh in vzgojna stran našega dela!

Srečko Kumar.

POLEMIKA.

ODGOVOR NA IZJAVO.

Tovariš J. Martelanc je izjavil v zadnji številki našega lista, da je «na ukaz» in «vkljub prepovedi» nastopil v Gorici; «da se ni ustrašil stroškov», ter «da ni nikoli apeliral na kako odškodnino».

Čemu naj služi ta izjava, ne vem, a mora imeti že svojo zdravo hrbtenico, če se je objavila!

In zaradi tega odgovarjam:

1. Vsak pevec je imel pravico oprostiti se pouka za generalno vajo! Mislim, da stoji zvezin predsednik nad vsakim zarjavelim voditeljem! Tako bi vsaj moralo biti v pravih organizacijah!

2. Pevovodja je bil prepovedal nastop tistim pevcem, ki se niso udeležili generalne vaje. Ko sem zapazil, da nočejo nekateri upoštevati njegove prepovedi, sem, kot zač. predsednik zbora prevzel odločno ulogo izvrševalnega organa, ter ponovil še en-

krat to prepoved. Edino enega pevca sem osebno prosil, naj ne nastopi, ker se je premalo vadil — ker ni bil pri nobeni skupni pevski vaji, a ta pevec ni bil tov. Martelanc, ki ga poznam kot dobrega pevca in vestnega člana pevskega zbora.

3. Odškodnine ne prejema pri zboru nobeden. Izplačali so se komaj potni stroški in še ti ne vsem in povsem! Sicer bom o tem poročal na delegacijskem zborovanju.

4. Da se «požrtvovalnost do kulture» ne plačuje z lirami, ve vsak član pevskega zbora iz lastne izkušnje, ker bi drugače zbor ne mogel imeti članov!

A nečesa ne vedo vsi: Da izgubi dobro delo na vrednosti, kakor hitro se samo hvali, ter da slabo služi dobri stvari, kdor objavlja izjave, iz katerih se da sklepati vse mogoče! Pri tolikih pevcih je prav lahko mogoče, da se zgodi komu krivica — mali pogreški in nesporazumljenja bi se pač lahko poravnala v zboru samem.

Josip Ribičič.

FELJTON

RABINDRANATH TAGORE

III.

Svojo idejno stran nam kaže Tagore predvsem v svoji razpravi «Sadhana»¹⁾

«..... ako zasluti (človek) v vseh stvarih večnega Duha, potem postane prost, odkrije smisel sveta, v katerem je bil rojen. Potem šele spozna svoje pravobistvo in se čuti v polni harmoniji z vesolnostjo.» Tagoreju je človek bitje, stremeče po

v ljubezni. «..... po svojem bistvu ni (človek) suženj ne samega sebe, ne sveta, ampak ljubeče bitje. Svojo pravo svobodo in izpolnitev doseže v ljubezni.....», «..... po tem prešinjenu svojega bistva z vsemi stvarmi, postane eno z vse prešinjajočim Duhom, ki je tudi dih njegove duše.» Ta vse prešinjajoči Duh pa je Tagoreju ona sila, ki povzročuje vsako najmanjše gibanje v prostoru in vsak gibljal naše duše, sila, ki tvori bistvo vsega življenja. Razmerje človeka do vesolnosti, do obče svetovne celote, katerega ideal je po Tagoreju v prvi vrsti ustvarila Indija, v nasprotju z zapadom, kjer ima isto na sebi znak protinaravnosti in egoizma, boja proti vse prešinjajočemu Duhu, ki se nam kaže predvsem v

naravnih pojavih, rešuje v kvintoresenci: »Resnično združen biti z vsemi bitji po vezi razumevajoče in sluzeče ljubezni in tako v bogu, ki jih vse prešinja, samega sebe obstiniti.« Njemu je duša v človeku ona sila, ki stremi k popolnosti in jo doseže v enotnosti. Sama na sebi enotna se izlije v enotnost z naravo in z večno ljubeznijo, »v kateri edini (človek) spozna, da je večkrat on sam, da je eno z vesoljnostjo.« Na ta način pojmuje Tagore tudi vso zgodovino človeštva: »Zgodovina človeka je zgodovina njegovega potovanja proti neznanemu, stremjenje po obresnitvenju njegove nesmrtnosti, njegove duše. V tem, da ustvarja in ruši svetovne države, da si kopiči ogromne količine bogastev in jih nato zažene v prah, da daje svojim sanjam in hrepenenjem obliko v neštetih simbolih in jih potem vrže strani kakor otrok igračo, ki mu ne dopade več, v tem, da kuje časovne ključke, da bi z njimi odprl skrivnosti stvarstva, in se vrača v svojo delavnico, zaničujoč delo tisočletij, da iznajde kak nov sistem, koraka človek od dobe do dobe proti najpomembnejšemu obresnitvenju svoje duše — duše, ki je večja kot vsi zakladi, ki si jih nakopiči, kot vsa dela, ki jih napravi, kot vse teorije, ki jih ustvari — duša, katere vzmaha ne ovira ne smrt, ne razpad.« — On ne razstavlja in ne razkrajša stvari in jih ne preiskuje po svojih sestavnih delcih, on gleda na vsak pojav kot celoto; družni različne stvari v sintezo, kar daje vsaki stvari sev enotnosti z božanstvom. »Vizija najvišjega v naši duši je neposredno gledanje in ne sloni na nobenem prevdarjanju in dokazovanju razuma. Naše oči gledajo že od narave vsak predmet kot celoto, ne s tem, da ga razstavlja v posamezne delce, ampak s tem, da vse delce skupaj spravijo, v enoto z nami.« — Problem slabega za Tagoreja sploh ne eksistira, kajti »ako se vprašamo, zakaj je zlo na svetu, je isto, kakor da vprašamo, zakaj je nepopolnost, ali z drugimi besedami, zakaj je sploh stvarstvo.« Toda »nepopolnost ni zanikanje popolnosti, ampak popolnost, ki se nam kaže v delnih pojavih.« Kot dosleden panteist mora Tagore vsako zlo negirati; njemu je torej zlo le prehodna oblika na poti proti popolnosti. — Človeška individualnost, ki je odraz vesoljnosti, mora stremeti le k temu, da se združi v enoto z vseobjemajočo Ljubeznijo. Šele tedaj doseže človek svoj cilj, doseže svojo prostost in se osvobodi duševnega suženjstva, v katero ga spravljata navidezni blesk samoljubnosti in samooboževanja, šele tedaj dospe »do popolnega miru v Resnici, do popolnega dela v Dobroti, in do popolne združitve v Ljubezni.«

Smoter našega življenja bi bil torej, da dosežemo svojo notranjo harmonijo v enotnosti z ostalim svetom, naravo in vesoljnostjo, ter da se dvignemo iz nivoja tradicionalnosti, utilitarnosti in individualnega kulta v kraljestvo neskončne ljubezni. To je podlaga, na kateri gradi Tagore ves svoj filozofsko-metafizični sistem in svoje etične nauke. V izpeljavi svojega sistema ima mnogo sličnosti na sebi tudi nemška pokantovska filozofija in hegeljanstvo; v svoji podlagi ji je pa diametralno nasprotna. Nji je Razum ona tvorna sila, ki vodi svet, Tagoreju pa — Ljubezen. Prepud med Razumom in Ljubeznijo je prepud med pojmovanjem življenjskega bistva, prepud, ki loči danes zapad od vzhoda, nastal vsled različnih pogojev socialnega življenja, ki so vplivali na človeško mišljenje. — Tagorejeva filozofija predstavlja eno izmed velikih idejnih smeri današnje dobe. Porojena v Indiji nosi na sebi pečat tamkajšnjih socialnih razmer in tamkajšnjega duševnega stremjenja. Tagore sicer še ni spoznal onih velikih

gibalnih in tvornih sil in zakonov človeške družabne zgodovine; zato je njegovo gledanje precej enostransko projekcija zunanjih pojavov v metafiziko. Kakor tolstojanstvo, ne morejo njegove ideje doseči še danes, ko vojuje človeštvo še trde boje za svojo elementarno pravico, pravico do življenja, svoje polne veljave, dosežejo jo le, ko bodo ti odstranjeni.

Pri Whitmanu,¹²⁾ ki ima sicer mnogo skupnega s Tagorejem, smo videli, da je spoznal smer zgodovinskega razvoja človeštva, da je spoznal globoko moralno silo, ki jo nosi s seboj neomejeni razmah človeških progresivnih sil. Toda Whitman je sin drugačnih razmer; on je preživel v sebi siloviti vzmah človeške družbe in ga razumel, dočim vidi Tagore v njem moralno zlo, ker vidi le njegove neposredne pojave, ki nam v resnici kažejo lice najbrutalnejše sile, ne da bi razumel, da so to pojavi, ki ga spremljajo in da imajo v svoji globini zdravo in dobro jedro. To nam kaže tudi lahko nasprotje sploh z njegovim pojmovanjem zla. — Toda kljub temu je Tagore velik optimist, edini izmed indijskih filozofov, ki propoveduje optimizem in iz razlaga buddhizem v tem smislu, edini, ki mu pomeni nirvana — življenje in ki odločno zavrača vsak pesimizem. »Brez dvoma so bili vedno ljudje, ki so učili, da je življenje absolutno zlo — — — A življenje samo na sebi je optimistično; ono hoče naprej. Pesimizem je neke vrste opajanje — — — Ako bi bilo življenje zlo, bi ne bilo treba šele filozofa; ki bi to dokazal — — — Življenje nam dokazuje že samo na sebi, da ne more biti zlo.« (Sádhána).

»In vedite, da kar je izredno, ni tudi veliko; da oholest ne traja na vekov veke!«¹³⁾

Na ta način zavrača Tagore v svoji knjigi »Nacionalizem«¹⁴⁾ kapitalizem, ki ga on imenuje politično in gospodarsko gospodstvo naroda. Narod mu je veliko zlo, »pojavi, ki nam kaže vrsto ljudstev, ako se organizira v mehanične smotre.« Tagore vidi predvsem v narodu¹⁵⁾ (naciji) vzrok vsega socialnega zla, medsebojnih vojen, tlačenja in zatiranja, usuznjevanja in uporov, ker narod nastane, ako kako ljudstvo¹⁶⁾ (rasa) pozabi na svojo človečansko misijo in se vda pohlepu po bogastvu in gospodovalnosti. Zato je podal Tagore v tej svoji razpravi ostro obsodbo nacionalizma in v tem tiči tudi ogromni pomen in neminljiva vrednost te knjige. »Vedno mu je v mislih, kako bi druge brzdal ali pa uničil. Njegova nagnjenja so kanibalska, ker bi hotel od tega živeti, kar drugi narodi nujno potrebujejo za svoje življenje, ter bi najrajši požrl njihovo bodočnost. Brez prestanka se boji, da bi si tudi kako drugo pleme pridobilo kaj veljave ter proglašalo to za nevarnost. Zato si pa prizadeva vsako kal izven svojih mej udušiti na ta način, da slabejša plemena tišči k tlom, kjer bi naj hirala na vse večne čase. Se predno je te vrste politična kultura zavladala ter svoje lačno žrelo širom odprla, da pogoltne cele dele sveta, je tudi takrat že svet doživljal vojne, rope in nasilno menjavanje prestolov, čemur je vsekdar sledila beda; nikoli poprej pa ni videl tako strašne in brezupne grabežljivosti, nikdar poprej ni en narod skušal drugega naravnost požreti, v nobeni izmed prejšnjih dob ne najdemo tako gorostasnih strojev za razsekavanje celih svetov in pa takih izrodov ljubosumnosti, ki imajo venomer svoje gnusne zobe in parklje pripravljene, si medsebojno razparati trebuh. Ta politična kultura je sicer znanstvena, ne pa človeška...«¹⁷⁾ Vendar Tagoreju ni ideal popolno abstrahiranje narodnih razlik. Zanj je vsako ljudstvo svoja enota, s svojimi oblikami

in posebnosti; toda vse te razlike se morajo izliti v popolno harmonijo. »Ne brezbarvna nedoločnost kozmopolitizma in tudi ne strastno samooboroževanje narodnostnega kulta ni cilj človeške zgodovine.«
Tudi Tagore je spoznal, da je svoboda predpogoj nadaljnjega razvoja človeške duševnosti in tudi on vidi v svobodi velik etični pomen. A »prava svoboda ne pomeni za nas svobodo od dela, ampak svobodo v delu, ki jo najdemo le v službi ljubezni.«

(Sádhana). In v svoji zbirki Gitanjali poje:

«Kjer je duh brez bojazni in glava pokonci;

Kjer je znanje svobodno;

Kjer svet ni razrušen v drobce tesnih zidov domačih;

Kjer besede prihajajo iz globin resnice;

Kjer neutrudno stremjenje steza svoje roke po popolnosti;

Kjer jasni tok razuma ni zašel s pota na pusto pešeno stopinjo mrtvega običaja;

Kjer je duh voden od tebe dalje k širje in širje razvijajočim se mislim in dejanjem —

V ta raj svobode, oče moj, daj, da se prebudi domovina moja.»

A. V. Lunačarski prihaja v svoji razpravi »Svetišče ali delavnica«¹⁴⁾ kritikujoč mnenje romantične filozofije, da je svet le svetišče in mnenje meščanskega realizma in materializma, da svet ni več kot delavnica, do zaključka: »Svet je uboga — delavnica, toda ta delavnica postane vsled moči in sile mojih mučnikov arena največje svetovne borbe in se izpremeni v svetišče. Dal izpremeni se v svetišče, kjer postane človek — bog,« in »na svetu je še prostora za navdušenje, za kolosalno obnavljalo delo, za brezbržno ljubezen, čas in prostor sta premagana!« — Zgodovinski razvoj človeške družbe, ki se je tekom stoletij razvijala skozi vse dobe gospodarskega individualizma, kateri se nahaja v svoji poslednji fazi — kapitalizmu, v svojih najvrtoglavnejših oblikah produkcijskega razmaha, je popolnoma zaslužnil vse človeško mišljenje, čustvovanje in hotelje ter ga napravil odvisnega od svojih oblik. Kapitalizem, ki je brutalno zaslužnil delovno silo ljudskih mas, je zaslužnil tudi njihovo duševno življenje, ter jih tako oropal njihovega človeškega dostojanstva. Delovno ljudstvo, ki tvori ogromno večino človeštva, stoji izven vsega kulturnega življenja, ker mu tudi pogoji razrednega boja in borbe za obstanek pora-

bijo vse energije. Meščanstvo je duševno popolnoma demoralizirano in ne premore več nobene kulturne in etične sile. »Kapitalizem je izgubil vsako ustvarjalno silo,« kakor pravi Maksim Gorki. Večina malomeščanske inteligence tava v predpotopni ideologiji frazerstva, capljajoč petdeset let za dobo in le redki so oni intelektualci, ki so imeli pogum obracunati s filistrstvom in tradicionalnostjo malomeščanske ideologije in se odločno postaviti na stran kvišku stremečega proletariata. Navidezno nam kaže svetovna kulturna bilanca zastoj. A kdor globlje pogleda v veliki današnji socialni prelom, vidi le na eni strani dekadenco, dočim mu kaže druga stran sicer še nejasno, a resno in gotovo stremljenje navzgor. In le slepec more danes videti v socializmu le najnižje materialistično stremjenje za nasičenjem lačnega želodca, brez kulturnih in etičnih vzorov. »Priatelj, globlje poglej! Ali ne vidiš, odhod te nove sile? Življenje se drami v nižavah, ki so spale. Oči se odpirajo iščejo moči, roke se stezajo, iščejo ciljev. Kaj zato, če prihaja pomlad v viharju in povodnji. Iz te črne naplavine bo vzklila bujna rast.« (Iv. Cankar) Moderni proletariati stremi za tem, da preobrazi družbo v njenih ekonomskih temeljih, da po svojih načelih znova zgradi po kapitalizmu porušeno družabno stavbo, da uredi svetu delavnico. Potem bo lahko človek iskal svoje notranje izpopolnitve in etičnih vzorov, potem bo lahko stremel za višjimi cilji v neovirani tekmi različnih stremljenj, od najradikalnejšega krščanskega altruizma, do najekstremnejšega nitzscheanskega individualizma in egoizma. Takrat šele bo človek dosegel svoje pravo bistvo in bo lahko opazil v svetu svetišče ter stremel za višjimi in višjimi cilji, proti absolutni popolnosti. In takrat pride tudi Rabindranath Tagore do svoje polne veljave in bo zavzel svoje mesto v veliki svetovni tekmi idej s svojimi nauki o izpopolnitvi v ljubezni. (Konec.)

¹²⁾ Glej mojo studijo o Whitmanu v »Učit. listu« št. 10-11.

¹³⁾ Prevod vzet iz dr. K. Ozvaldovega citata v »Socialni misli«.

¹⁴⁾ R. Tagore: Nationalismus. — München. Kurt Wolff.

¹⁵⁾ V slovenščini rabimo besedo narod v pomenu Nation in Volk; zato ni mogoče tako dobro izraziti mišljenega nasprotja med besedama narod in ljudstvo.

¹⁶⁾ A. W. Lunatscharski: Tempel oder Werkstatt. — Wien 1920. Komm. Partei Deutschösterreichs.

IZ ORGANIZACIJE.

Poročila o društvenih zborovanjih prihajajo spet z veliko zamudo. To ni nič kaj veselo dejstvo. Ni sicer vselej kriva zanikernost, ampak drugo delo. da poročevalci ne store svoje dolžnosti, vendar bi bilo pričakovati nekoliko več zavesti v naših vrstah, da je delo v organizaciji, četudi najmanjše, delo v korist stanu in šoli. Tisto otresanje, češ naj drugi delajo, ni ne častno, ne dokaz vesti. Potrebno je, da so naši društveni odbori elita dela in — če treba — tudi elita žrtev.

IV. seja šol. polit. odseka v Ajdovščini., dne 18. maja t. l. — 1. Sklene se, da bodi vsakokratni predsednik šol. polit. odseka tudi član upravnega odbora »Zveze«. 2. Ponovno se sklene storiti potrebne korake v svrhu takojšnje izvršitve volitev v okr. šol. svete za okraje: Postojna in Idrija. 3. Odsek apelira »Zvezo«, da se zainteresira za rudniško šolo v Idriji,

ker je glasom poročil nevarnost, da se ta šola naprti idrijski občini.

UČITELJ. SAMOIZOBRAZBA. V. sestanek učiteljskega tržaškega in sežanskega učiteljskega društva se vrši na Opčinah dne 11. junija (nedelja) ob 10. uri in pol v običajnem prostoru.

Novi rod. S 6. številko je končano 1. polletje. Šole naj začnejo takoj pobirati naročnino za 2. polletje in naj skušajo dvigniti število naročnikov. Prihodnja številka bo dvojna, t. j. 7. in 8. skupaj in izide že zadnje dni junija. Zato naj pošljejo naročnino z izpremembo v številu naročnikov že do 18. t. m.; pozneje došle izpremembe se ne bodo mogle upoštevati pri ekspediciji za julij in avgust. Ker bo prihodnja številka dvojna, naj poberejo pri mesečnih plačevalcih za dva meseca skupaj, tedaj 2 liri. Obenem se opozarjajo šole, da si uredijo nabiranje naročnine pri mesečnih plačevalcih za septembersko številko, ki izide ob koncu počitnic. Uprava vnovič

polaga nabiralateljem na srce, da naj delajo tako, da ne bo padlo v počitnicah število naročnikov, ampak da bo rastle.

Poslajte nemudoma zastalo naročnino.

Učiteljsko društvo za polit. kotar Volosko-Opatija obdržavati će svojo mjesečno skupštino, dne 8. juna 1922. u 9½ sati prije p. u pučkoj školi u Matuljima, uz ovaj dnevni red:

1. Otvorenje skupštine te čitanje i odobrenje zapisnika posljednje skupštine.

2. Biranje delegata za glavnu skupštino «Zveze».

3. Rasprava o školskim knjigama za buduću šk. godinu.

4. Eventualija.

Radi važnosti dnevnog reda te što čvršćega uzajamnog rada u našim redovima, moli za što mnogo-brojniji odziv:

Odbor.

Slomškova zveza v Idriji je imela dne 27. aprila 1922. svoj redni občni zbor.

C. g. predsednik pozdravi navzoče zborovalce in se zahvali za skoro polnoštevilno udeležbo. Nedostajalo je samo nekaj članov(ice), ki jih je ovirala služba.

Tajnica poroča: Od zadnjega občnega zbora je imela Slom. zveza redna mesečna zborovanja združena večinoma z zanimivimi in poučnimi predavanji in od časa do časa skupne zlete članov n. pr. v Sp. Idrijo, na Gore, Vojsko itd. — Člani so tekom časa jasno začutili, kako potrebna je društvena soba, kjer bi se člani shajali k zborovanjem in drugim prijateljskim in poučnim sestankom. Po dolgem iskanju je društvo našlo primerno sobico, kjer se hrani društvena knjižnica, kjer so članom na razpolago razni časopisi itd. V tej sobi imajo člani tudi poučne tečaje za italijansko pod vodstvom g. dr. Cikovića in prof. Lebna, za kar se jima društvo tem potom iskreno zahvaljuje. — Zastopano je bilo društvo po svojih delegatih pri del. zbor. Zveze v Vipavi in po svojih uprav. odbornikih pri sejah uprav. odb. Zveze v Trstu. Iz tajniškega poročila se razvidi, da se je društvo z vso dušo zavedlo svoje visoke kulturne naloge in dolžnosti in se po trdem medvojnem spanju z jako silo zbudilo k novemu življenju, k novemu delu.

Tovarišica blagajničarka predloži nato blagajniško knjigo in račune, ki jih pregledovalci računov najdejo popolnoma v redu. Zahvali se članom, da so redno plačevali članarino, kar je omogočilo, da je lahko točno pošiljala društv. prispevke Zvezinemu blagajniku.

Ker je treba, da se društvena pravila prilagode izpremenjenim razmeram in časom in ker se ta važna točka ne da tako hitro rešiti, izvoli se odsek treh članov, ki naj temeljito prouči sed. pravila in pri izrednem občnem zboru dne 18. maja poroča o potrebnih izpremembah.

Volitev novega odbora se vrši z listki, in sicer so bili zvoljeni sledeči člani(ice): dr. Ciković L., Fran Tratnik, Ign. Britenberger, Jože Rupnik, Vončina Albin, Minka Tušar, Poldka Kočej, Leop. Leskovec. Novoizvoljeni odbor se je takoj sestel k seji in si razdelil opravila sledeče: dr. Ciković, predsednik; Rupnik, uprav. in predsednika nam.; Leskovčeva, tajnica; Kočejeva, knjižničarka in taj. nam.; Tušarjeva, blagajničarka; Alb. Vončina, nam.; Breitenberger, Tratnik, odbornika.

Po izvolitvi novega preds. se tov. Tušar v imenu članov v toplih besedah zahvali dosed. preds. č. g. Supinu za njegov res požrtvovalni trud tekom nje-

govega predsedovanja. Vodil je z vztrajno energijo društvo v najtežavnejših časih, poživljal društvena zborovanja z zanimivimi predavanji ter vsestransko podpiral učiteljsko v boju za njegove stanovske pravice.

Goriško učiteljsko društvo je zborovalo dne 4. maja t. l. v Gorici v «Trgovskem domu». Udeležba prav lepa. Manjkajo vedno le navadni. Predsednik tov. Križman pozdravi navzoče in poda na to poročilo o delovanju deželnega odbora, kar se tiče gmotnega položaja učiteljstva. Vprašanje pokojnine učiteljstva je dež. odbor moral za nekaj mesecev odložiti, ker se snuje državni zakon glede upokojenja učiteljstva cele Italije. Pač pa dobé že sedaj upokojenci provizorni prispevek, in sicer: učitelji 70 L, učiteljice 60 L in učitelj. vdove 40 L poleg sedanjega pokojnine.

Po poročilih, ki jih je dobil predsednik tov. Križman, kot odposlanec dež. odbora, v Rimu pri ministrstvu, je vlada voljna še nadalje prispevati diferenco med prejšnjo in sedanjo plačo. (Za goriški okraj okoli 900.000 L).

V zadnji seji okraj. šol. sveta v Gorici je bil sprejet predlog, naj se goriškemu učiteljstvu nakaže nova draginska doklada v znesku 100 L mesečno, in sicer že od 1. januarja 1921. l. dalje. Okraj. šol. svet se je obrnil na vlado, naj bi ona tisto vsoto anticipirala, toda preds. tov. Križman je dobil negativen odgovor, češ da vlada nima denarja na razpolago, pač pa je voljna, dati deželi potrebno -osojilo.

Dalje je odgovoril predsednik tudi na napad kolegije Z. K., zadevajoč njegovo osebo v «Učiteljskem listu» št. 13. radi celibata. Dež. odbor ni o tem vprašanju še ničesar sklepal, torej tudi ni bilo o tej zadevi še nobenega glasovanja. Tovarišice so bile res vložile prošnjo za odpravo celibata na deželni odbor potom okraj. društva. Ker pa ni bila ista popolna, jim je tov. Križman sam nasvetoval, naj vložé novo prošnjo, kar so tudi storile; o tem vprašanju se tedaj ni razpravljalo ne v šolskem in ne v finančnem odseku. Drugič naj se tovarišica Z. K., ko še kdaj kaj zapiše v kak list v obrambo učiteljstva, bolje informira, drugače stvari le škoduje. «Učiteljski list» mora podajati svojim bralcem točna in resnična poročila.

Govorilo se je mnogo tudi o socialnih tečajih, katere je gojilo goriško učiteljstvo tudi že pred vojno, in sicer z raznimi znanstvenimi predavanji, kjer se je učiteljstvo vsestransko izobraževalo. Na splošno željo učiteljstva se vpeljejo taki tečaji tudi sedaj, a le v okvirju «Zveze». Tečaji se bodo vršili v Gorici prvi četrtek vsakega meseca.

Tov. Leop. Reja sporoči, da ima okrajni šolski svet na razpolago 3500 L za nakup knjig šolskim knjižnicam. Izvolil se je odbor, ki nakupi knjige in obenem že cenzurira došle knjige. V ta odbor so bili voljeni: König Marija, Urbančič Lojze in Reja Leopold.

Sprejet je bil tudi predlog tov. L. Reje, naj se določi 1000 L iz prispevkov za okraj. učiteljsko knjižnico za nakup nemških socialističnih knjig na Dunaju za okrajno učitelj. knjižnico.

Nato je nadaljeval tov. Reja L. svoje zanimivo predavanje o delovni šoli. Ta referat konča na prihodnjem zborovanju in ga priobči potem v «Učit. listu».

ŠOLSKE VESTI

Francoski učitelji proti prepogostim in predolgim počitnicam. Šolsko leto se krči bolj in bolj; ne samo v Franciji; povsod, tudi pri nas. Vsak povod je dober, da začrta nov praznik v šolski koledar. «Čas je, da reagiramo — pravijo Francozi. — Naši učenci naj pridejo do spoznanja, da je delo naše veselje, naš praznik, in ne počitek in leno pohajanje. Treba je, da naša mladina smatra delo za svojo višjo postavbo. Naj se odstrani torej vsaka priložnost, ki nepotrebno prekine pouk. Tudi dolgost velikih počitnic naj se enkrat določi! Pred vojsko so veljale dvomesečne počitnice za ves svet, po vojski je povsod drugače; ne samo, vsako leto drugače.

Predpisani čas počitnic je bil v Franciji, morda tudi drugod, šest tednov; le oni učitelji, ki so se med letom žrtvovali izven šole za predavanja, za posebne tečaje za odraslo mladino ali za druga kulturna dela, so smeli uživati zaslužen prostost še 2 tedna več. Zaslužen? Dokaj nepravilnosti se je gojilo. — Zato predlaga sedaj učiteljstvo: naj bi se tudi to izvenšolsko delo organiziralo tako, da bi spadalo v predpisani delokrog vsakega učitelja. Od 30 tedenskih ur, kar je skoraj preveč za otroke, naj bode skrčen pouk na 27 ur $\frac{1}{2}$; ostali 2 uri $\frac{1}{2}$ naj posveti učitelj odraslim ali kakemu drugemu kulturnemu delu. V zimskem času se lahko otvori tečaj za odrasle; zahteva naj se od njih skromno plačilo. Z večjo vneto se bodo učili, nego da bi jim dal dušno hrano zastoj ali celo prisiljeno. Načrt bi upošteval potrebščine prebivalstva in bi poveril vsakemu učitelju prikladno nalogo v skupnem delu. Če bo tako organizirano učiteljevo delo, če bo vsak učitelj enako delal (če ne z isto silo, vsaj enak čas) bodo imeli vsi pravico do dvomesečnih počitnic. Pustijo pa naj se tudi božične in velikonočne počitnice, kakor so bile poprej, ker je za učitelje in za učence koristno, da se parkrat na leto pouk prekine za 1 teden ali 10 dni. Koristno posebno za zdravje. Poleg tega, in praznikov, ki so bili že od nekdaj v navadi, naj se prepusti okrajnemu šolskemu svetu pravica, da dovoli sem ter tja kak šole prosti dan, a naj to ne zlorablja za vsak pogreb in vsako poroko. — Skrbimo, da ljudstvo ohrani učitelju ono spoštovanje, ki ga dolguje vsakemu poštenemu delavcu.

Z načrtom za uvedbo pokojnine ljudskošolskega

učiteljstva se je bavila v minulem mesecu parlamentarna komisija. Načrt za zakon ostaja tak, kakršnega je priredila vlada, kar pomenja, da bodo ponekod v Italiji šli učitelji v pokoj s polno pokojnino — 2000 lir, čitaj: dvatisoč lir. Tudi 37 službenih let noče vlada akceptirati, zakladni minister namreč ne da denarja, ker ga bo rabil za mnogo važnejše stvari kakor je šola. Večina v parlamentarni komisiji (7:6 glasom) je namreč odobrila načrt vlade in zavrgla vsakršen dostavek. Med protivnimi glasovi so tudi oni Ljudske stranke (Partito popolare).

Glasila organizacij italij. ljudskošolskega učiteljstva so polna grenkobe, ko pišejo o teh stvareh in nekatera se ukvarjajo celo z naivnimi mislimi, kako bi šli stari, pokoja potrebni učitelji v Rim, molče demonstrirati po ulicah starodavnega mesta, ki so jih vedno opevali svojim učencem, kako bi obiskali trdosrčne politike in stopili tudi pred samega kralja, da bi se jih usmili. «Vse zabeleži zgodovina» — pravijo resignirano — «dobro in slabe reči in morda bo prišel dan, ko bodo tisti, ki niso dobri in ki niso delavci, plačevali svoje grehe.»

Molče demonstrirati, politike obiskovati, pred kralja stopiti — evo starih, častitljivih poglavij političnega katekizma ljudskošolskega učiteljstva! Tega smo se vedno držali in tudi danes se nismo še spametovali. Držimo se lepo še naprej, gotovo bo pomagalo. Če pa ne bi, bo že zgodovina zabeležila take žalostne reči. In če bo zgodovina zabeležila, bo... morda prišel tisti dan... in tako dalje! Medtem se pa pustimo biti od reda, ki ima ves interes, da se šolstvo ne razvije, da ostane ljudstvo v temi in varneje živi «gornjih deset tisoč» od njegovega dela in na njegovih ramenih. Resnica je namreč, da je danes država tistih «gornjih deset tisoč». In od teh gornjih desetih tisoč dobi tudi učitelj od časa do časa milosten pogled, z visokega doli, in sicer takrat, kadar nas nujno rabijo. Takrat si laskamo, da smo pionirji kulture, takrat nosimo ponosno glave pokonci vzlic obnošeni suknji... Zgodovina pa... zabeleži...

Za slepce. Na nekaterih učiteljskih na Francoskem kandidatkinje sestavljajo po zimi, kadar jim vsled slabih vremen preostaja nekaj prostega časa, knjige za slepce z Braillovo pisavo. Hvalevredno delo! Ali se ne bi utegnili tudi mi kedaj spomniti svojih nesrečnih bratov?

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

«Jadranka». Po vojni je bohotno zazelenelo mlado brstje; bolj kot kdaj se je dvignil val naše moči. Oseka našega uspeha, plevel na rodovitnem polju našega dela je «Jadranka». Zakaj bi si tega ne povedali v obraz?!

Do zdaj smo molčali. Čakali smo, da se list razvije, (iz gnoja zraste včasih roža) a davno je že vsahnili naše plaho upanje.

Da je «Jadranka» zanič je že vsakemu znano, tega ni treba menda nikomur več dokazovati. — Komaj je ta list končal poglavje o olik, že jo kaže v praksi. Zadnje številke «Jadranske» so pravi vulkan jeze; lava zmerjanj brizga na desno in levo.

Tovarišice! Tu je priložnost, da izpregovorite tudi ve svojo besedo. «Jadranka» velja za merilo kulturne višine vsega našega ženstva. Mnogi naši nasprotniki, ki ne poznajo «Nov. Roda», «Mladike» in drugih naših listov, poznajo «Jadranko» in se nam smejejo. Ali je vam to vseeno? Izpregovorite!

Še nekaj je, kar mi leži že dolgo na srcu, in bi rad povedal.

Po našem Primorju hodi družba ruskih «umetnikov»: Črna mačka. Nimam nič proti temu, da se reveži nasitijo: če so lačni, dajmo jim kruha. A nekaj drugega je, kar me jezi.

Ne vem, kdo je prvi napisal oceno prireditve, ki je bila prava himna slavošpevov, vidim pa, da se tista ocena sugestivno ponavlja v vseh kritikah, ki se topijo v samih superlativih navdušenja za to «umetniško» družbo. Niso pa le naši časopisi polni laskavih ocen, še celo naše revije imajo te predstave za višek umetniškega ustvarjanja. In vendar je vse to čisto navaden «šund». Dragi moji, ne smešimo se!

Albert Širok.

Mladinska prireditve. Učenci ricmanjske šole prirede 11. junija t. l. v dvorani Konsumnega društva šolsko prireditve. Predstava se prične ob 5½ popoldne, takoj po prihodu popoldanskega vlaka.

Na vzporodu sta dve igri tov. Ribičiča: «Čudodelna srajca» in «Škrati».

Društvo kulturnih delavcev je priredilo zadnji čas več prijateljskih literarno-glasbenih večerov, na katerih so sodelovali: S. Kumar, M. Bortolotti, K. Kosovel, A. Sancin, A. Čok, M. Sila, Stano Kosovel i. dr.

Poleg teh naših dobrih znancev sta nastopila tudi dva italijanska pesnika dr. Dario de Tuoni in Luigi Krischan. Da sta sodelovala pri teh večerih tudi dva Italijana, je predvsem važno, zakaj že dolgo časa smo iskali kulturnih stikov z Italijani.

G. de Tuoni nam je bral nekaj pesmi in ritmizirano prozo. On ljubi motive kot jih najdemo pri

francoskih simbolistih. Njegove stvari so mehke, ne globoke, a polne prelivanja barv in opojne godbe.

Krischan je bil eden prvih poetov, ki je seznanil Italijane z našim Kettejem in Zupančičem.

On nam je čital eno poglavje iz svoje «Božanstvene tragedije». To ogromno njegovo delo obsega preko 16.000 verzov; v njih leži teža 10letnega dela. Že njegovo živo čitanje nam je govorilo, s kakšnim ognjem in ljubeznijo je nastajalo to delo, ki je sila zanimivo po interesantni zasnovi. Zraven tega je delo še krepko, silno in je nasičeno drznih metafor.

RAZNO

Spoznanje. Učiteljski Tovariš se je dotaknil v uvodniku socialnega položaja v Jugoslaviji.

Politično-gospodarsko stanje v Jugoslaviji nam je dobro znano; zanima nas le, kakšno stališče zavzema tamošnje učiteljstvo z ozirom na kričeče socialne razmere.

Uvodnik govori o neznosni draginji, katero občuti najhuje državno uradništvo ter z njim tudi učiteljstvo in prihaja do zaključka, da je kriv vseh groznic razmer — kapitalizem. Kapitalizem je danes pravi vladar v Jugoslaviji, vlada je le orodje v rokah milijonarjev. Kapitalisti so znali izrabiti položaj na novo vzrastle države, da jim je postala — molzna kravica. Kapitalisti obvladajo direktno in indirektno vse produkte države, jim višajo cene ter povzročajo tako draginjo in bedo. Milijonarji so zaslužili pod krinko narodnega edinstva vse jugoslovansko delovno ljudstvo. Njih najvišji interes je lastni žep, vse drugo jim je postranska stvar. Oni izzivajo nezadovoljstvo v širokih plasteh delavstva. Razmere so zastrupljene in kriče po odpomoči.

Tako izzveneva v kratkih besedah izpoved «Učiteljskega Tovariša». — Veseli nas, spoznanje prihaja, dasi pozno in počasi!

A glej čudo! Že v naslednjih vrsticah umakne člankar svoj korak. Opravičuje se, da je bilo učiteljstvo do sedaj najpotrpežljivejše med potrpežljivimi, ampak mera da je polna.

«Ne moremo več molčati, četudi s tem ubijemo del lastnega dosedanjega idealnega dela. — Že jih vidimo, kako prihajajo k nam — stranka, stranka! — S hladnokrvnostjo jim rečemo samo eno besedo, ki nam je danes še sveta nad vse: država! Ne igrajte se z njo, ne igrajte se z državnim uradništvom, ki je hrbišče države!»

Tu pride članek v navskrižje s samim seboj in z vsako pametno logiko. — S tistim dnem, ko je bilo učiteljstvo priznано kot državno uradništvo, je stopilo (hote ali nehoti) v suženjski jarem milijonarjev; postalo je legalni hlapec kapitalizma. Dober del krivde vsega socialnega gorja pade na učiteljstvo, ker je slepomišilo za ideali, ki so bili drugim — molzna krava. Učiteljstvu je država nad vse sveta beseda. In kdo je danes v Jugoslaviji država? Milijonarji! Ljudstvo z učiteljstvom vred pa jim je suženj.

Učiteljstvo je cbrnilo hrbet delovnemu ljudstvu, katero edino bi moralo biti država in je pokleknilo pred kapitalističnega vampirja. Vampir pa je videl udanost in je bil vesel. Prišel se je ujedati čim globlje v meso proletarske mase, v kateri je tudi učiteljstvo.

Samo v dveh vrsticah se spomni člankar gorja vsega delovnega ljudstva, vsa druga jadikovanja po-

sveti državnemu uradništvu. Radovedni smo, kateri del idealnega je bilo treba ubiti, da so se lahko izpregovorile gornje besede? Ljudje, čemu bojazen pred «stranko»? Ne veste še, ali nočete vedeti, kdo je država, in komu morate posvetiti svoje delo? Čemu opravičevanje? — Potem, ko je suženj dvignil roko, se je zbal gospodovega biča.

Tovariši, legitimni hlapci jugoslovanskega kapitalizma, ne igrajte se z ljudstvom! Zaokrenite smer svoje poti k ljudstvu in ne strašite se, četudi postanete deležni vsi Moerdendorferjeve usode.

Ciril Drekonja.

STATISTIKA NAROČNIKOV NA „NOVI ROD“ KOPRSKI OKRAJ

IME ŠOLE	Štev. razredov.	Štev. otrok.	Štev. naročnikov za l. 1922.	V odstotkih	Povprečno na vsako učno moč
Sv. Anton (Koper)	2	213	—	—	—
Sv. Barbara	1	117	7	7	1
Boljunec	2	172	10	5.8	5
Boršt	2	145	39	23	19
Babiči	1	110	—	—	—
Črnotič (Črnikal)	1	56	1	0.5	1
Dekani	3	?	1	?	1
Dolina	4	370	25	7.7	7
Klanec	1	108	—	—	—
Korte (Isola)	2	264	2	0.7	1
Krvavi potok	2	116	1	1	—
Kubed (Črnikal)	1	?	7	?	7
Lazaret (Koper)	3	316	13	4	4
Predloka	1	240	—	—	—
Prešnice	1	70	2	3	2
Marezige - Babiči	2	253	11	4.6	5
Movraž	1	?	10	?	10
Osp	2	125	3	2.7	1
Pomjan	1	—	—	—	—
Podgorje	1	58	2	4	2
Ricmanje	2	165	48	30	24
Škofije - Plavije	3	318	13	4	3
Šmarje	2	?	10	?	5
Tinjan	1	102	—	—	—
Truške	2	370	10	2.7	10
Rakitovec	1	?	8	?	8

20 šol naročenih, 6 nenaročenih!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Kol. K. B. Na onaj zlobni napadaj «P. P.» na mojo osebo poslah več dva ispravka u isti list. Prvoga otkloni uredništvo, što «ne odgovara» tiskov. propisima; drugoga priredih, kako to traže bivši «avstrijski tiskovni zakon».

V. Š.